

33.1 Van het bestuur.

Allereerst wens ik u en allen die u dierbaar zijn een gelukkig maar bovenal een gezond 2022.

Ter voorbereiding op het artikel "Van het bestuur" bladerde ik door oude Nieuwsbrieven, ik realiseerde me dat dit sinds september 2020 de vierde keer op rij is dat ik niet onder het woord "Corona" uitkom. Vanaf september 2021 konden we onze deuren weer openstellen voor publiek. Wel met inachtneming van de toen geldende Corona regels. Helaas hebben we begin november op advies van het RIVM de Coronatoegangsregels moeten invoeren en eind november hebben we besloten om weer helemaal dicht te gaan omdat wij de 1,5m regel niet kunnen handhaven. Ook nu zijn we op verzoek voor hele kleine groepen open, met uiteraard inachtneming van de geldende Corona regels. Aanmelden kan via ons e-mailadres.

Ons plan was, en is eigenlijk nog steeds, om in februari een nieuwe tentoonstelling te openen met deze keer twee onderwerpen. Ten eerste "Het ontstaan van Albrandswaard" en ten tweede "Straatfotografie". Het bestuur gaat echter nog in overleg of het i.v.m. Corona wel verstandig is deze nieuwe tentoonstelling in te richten. Mocht het bestuur tot uitstel overgaan dan hopen wij de nieuwe tentoonstelling in september 2022 alsnog te kunnen openen. Via de media en onze website zullen wij u hierover op de hoogte houden. Heeft u overigens een leuke foto, die gemaakt is door een straatfotograaf, stuur hem naar ons op.

Met genoegen kan ik u meedelen dat wij Corrie Berns als nieuwe vrijwilliger hebben mogen verwelkomen. Corrie is een geboren Portugaalse en al jaren in Rhoon woonachtig. Inmiddels is Corrie al een paar maanden enthousiast bezig om haar weg te vinden in de materie van de Oudheidkamer.

In het afgelopen half jaar hebben we weer nieuwe donateurs mogen inschrijven en schenkingen mogen ontvangen waaronder een paar zeer mooie schilderijen. Tevens hebben we vele foto's en waardevolle boeken gekregen. Alle schenkers vanaf deze plek "hartelijk dank".

Als laatste wil ik u melden dat wethouder Mieke van Ginkel-van Maren, en wijkregisseur Burçin Korkmaz op 9 november j.l. een bezoek hebben gebracht aan de Oudheidkamer. We hebben wat ons betreft een plezierige en nuttige middag met elkaar gehad die voor herhaling vatbaar is.

Jan Klingens, voorzitter.

33.2 Smederijen in Rhoon

Altijd al heb ik een bepaalde fascinatie gehad voor smeden, dat ligt vermoedelijk in het feit dat ik zo'n 60 jaar geleden als vertegenwoordiger de smeden in West-Brabant en een deel van de Zeeuwse- en Zuid-Hollandse eilanden bezocht met mijn handel in smidsgereedschap, landbouwgereedschap en aanverwante artikelen.

Bijna elk dorp had in die tijd wel één of twee smederijen. De smid met zijn leren voorschoot was vaak een imposante verschijning en in die tijd nog onmisbaar in de dorpsgemeenschap.

Smid is na herder en landbouwer het oudste beroep in de wereld, Tubal-Kaïn is de vader van de smeden, allen die koper en ijzer bewerken (Genesis 4:122).

De smid oefende zijn beroep uit in een speciaal ingerichte werkplaats, smederij of smidse genaamd. Met behulp van een blaasbalg werd het vuur aangeblazen en het ijzer rood gestookt.

In zijn smederij in de Dorpsstraat beslaat Marten Mons uit Poortugaal een paard dat in de travalje staat.

Een belangrijk onderdeel van zijn werkzaamheden was het beslaan van paarden; in de travalje (hoefstal) werd het paard vastgezet en kon de smid de in de juiste vorm gesmede hoefijzers aanbrengen. Velen onder ons zullen het zich nog wel herinneren, de schroeilucht als het hoefijzer op de hoef werd aangebracht en het hamerklinken op het aambeeld. Het vierkant beslaan, alle 4 de hoefijzers aanbrengen, nam aardig wat tijd in beslag, zeker als de smid zelf de ijzers uit een stuk platstaal maakte. Ik verkocht prefab fabriekshoefijzers van Helpman uit Groningen, maar niet iedere smid maakte daar gebruik van.

Aan de gevel van de smederij hing meestal een geëmailleerd bord met daarop vermeld:

“Rijks Gediplomeerd Hoefsmid”

Met de mechanisatie van de landbouw kwam er ook een einde aan de smederijen zoals die door de eeuwen heen gefunctioneerd hadden. Men ging over tot constructiewerkplaats, of ging verder in de rijwielen bromfietshandel of, wat ook vaak gebeurde, men beëindigde de zaak, ook al omdat men geen opvolger had.

De eerst bekende smid die we tegenkomen in Rhoon is Cornelis Hendriksz. van der Linden. Hij is getrouwd met Maartje Gerritsdr. De smederij was gevestigd aan de Dorpsdijk ongeveer ter hoogte van de bakkerij van Huijgen. Cornelis Hendriksz. van der Linden overlijdt ca. 1645. Zijn zoon Hendrik Cornelisz. van der Linden, geboren in 1617, volgt hem niet op, hij koopt een smederij in Pernis.

Op 5 november 1645 koopt Jan Leendertsz. Roobol, smid in Poortugaal, huis en erve mitsgaders alle smidsgereedschappen van Maartje Gerritsdr., weduwe van Cornelis Hendriksz. van der Linden. Belent oost en zuid de Dorpsdijk, west Arie Pietersz. Roonaer, noord Ariaentje Leendertsdr., weduwe van Louris Broeckman. Belast met twee capoenen, voor 350 gulden contant en een schuldbrief gelijk 350 gulden.

De volgende smid die we hier tegenkomen is Leendert Cornelisz. van Wijngaarden, hij is overleden in 1660. Zijn weduwe betaalt op 12 december 1660 31-10 gulden aan de diaconie. Zoon Cornelis Leendertsz van Wijngaarden volgt hem op als smid, hij is getrouwd met Anna Klaasse. In mei 1668 wordt hij gekozen als diaken, 3 februari 1679 is hij afgaand ouderling. Na zijn overlijden ca. 1680 hertrouwt Anna Klaasse met de smid Arent Joosten Goeree, die hem opvolgt als smid te Rhoon. Hij is een zoon van Joost Ariensz. Goeree en Maartje Ariensdr.

14 november 1681: Arent Joosten Goeree, mr. smid, leent 400 gulden van Jacob Casteleijn, als borg hujs en erf belent oost de Heerenstraat, zuid Jan van Gelder, west de Heer van Rhoon, noord Jan Staas van Gelder. Arent Joosten Goeree, smid, wordt in 1687 gekozen tot diaken. Onze Arent schijnt nogal een lastig persoon te zijn want in maart 1690 wordt hij ontboden bij de kerkenraad vanwege vele kwade geruchten en ergerlijke dingen. Hij wordt geacht te verschijnen de volgende zondag voor de middag na de eerste predicatie in de consistorij. Als Arent Goeree niet verschenen is, wordt hem door de predikant aangezegd bij weigering niet aan het Heilig Avondmaal te verschijnen. Op 19 maart 1690 rapporteert dominee Haax met de ouderling Jan van Gelder, dat zij Arent Joosten Goeree hadden aangesproken en gevraagd naar de reden waarom hij niet verschenen was voor de kerkenraad, waarop hij zeijde: "indien ijmant wat te zeggen had die kon bij hem komen". Als zij hem antwoorden niet te verschijnen aan de tafel des Heeren voordat hij bij hen gekomen was, zei hij dat hij zelf niet begeerde te komen.

Gereedschappen van een smid

9 juni 1721: Arent Joosten Goeree, mr. smid, weduwnaar van Anna Klaasse, legateert aan Leendert van Wijngaarden (Wingerden) soon van zijn overleden huisvrouw Anna Klaasse, gehuwd geweest met Cornelis Leenderts van Wijngaarden, wonende in Rijsoord, de smidswinkel met hujs en erve. Arent Joosten van Goeree overlijdt 11 juni 1721 te Rhoon. Leendert Cornelisz. van Wijngaarden/Wingerden, geboren ca. 1675, trouwt met Lijsbeth Pieterse van Beijmond, zij is overleden voor 1708. Op 15 mei 1708 trouwt hij te Rijsoord met Johanna Cornelisdr. Zuidam, gedoopt 25 augustus 1675 te Rijsoord, dochter van Cornelis Jansz. Zuidam en Dirkje Jansdr. van der Waal. Op 11 maart 1722 komt hij met akte van indenniteit met zijn vrouw en de kinderen Anna (14 jaar), Cornelis (19 jaar) en Ary van Wingerden (6 jaar) naar Rhoon. Zoon Ary van Wijngaarden is vervolgens smid te Rhoon, hij is gedoopt op 19 juli 1716 te Rijsoord, Hij ondertrouwt 22 april 1746 met Cornelia van Dijk. Ary van Wijngaarden overlijdt voor maart 1756 te Rhoon. Cornelia van Dijk, weduwe van Ary van Wijngaarden, trouwt 14 maart 1756 met Hendrik van Russel, jongeman van Gorkum, zijnde van de roomse religie. 10 maart 1769: Hendrik van Russel, mr. ijsersmid, en Cornelia van Dijk transporteren aan Dirk Walboom, hujs schuur en erfpacht boomgaard 100 1/2 roe met de smidswinkel. Belent oost de Dorpsstraat, west baljuw Tromer, zuid Dirk Visser, noord het uijtpad voor 1778 gulden. Dirk Hendrik Walboom, afkomstig uit Wiedensaal in Duitsland, is geboren ca. 1740 en komt 8 juli 1766 in Ridderkerk en vervolgens in 1769 naar Rhoon. Hij trouwt op 27 juli 1766 in Ridderkerk met IJgje Frankendr. Maaskant, gedoopt 18 december 1746 te Ridderkerk. Dirk Walboom overlijdt, begraven 28 juni 1792 te Rhoon. 14 mei 1798: IJgje Maaskant donateert aan haar zoon Frank Walboom het huis waar zij thans woont met erf, schuur alsmede de smidswinkel met alle gereedschappen. Belent oost de Dorpsstraat, west de dorpswetering, zuid Barend van de Hengel, noord Wouter Spruijt. IJgje Maaskant hertrouwt 14 mei 1802 in Rhoon met Joris Barendregt, weduwnaar van Maaïke Groenenboom, zij overlijdt 26 januari 1816 te Rhoon. Frank Walboom, gedoopt 13 oktober 1771 in Rhoon, trouwt 16 mei 1798 in Goudswaard met Joosje Boender, gedoopt 11 februari 1776 in Goudswaard, dochter van Bastiaan Boender en Maria Meeldijk. Frank Walboom overlijdt op 3 maart 1836, Joosje Boender op 21 januari 1847 in Ridderkerk. 15 juli 1837: Joosje Boender, weduwe van Frank Walboom, verkoopt aan haar zoon Bastiaan Walboom, huis, schuur en erf, ingericht als

smidswinkel, en boomgaard voor f 920,--. Bastiaan Walboom gedoopt 31 januari 1803 in Rhoon, trouwt op 21 februari 1828 in Rhoon met Clara van der Ent, gedoopt 27 januari 1806 in Rhoon, dochter van Hendrik van der Ent en Lena Schakel. Zij overlijdt op 23 oktober 1831 in Rhoon. Bastiaan Walboom, smid, hertrouwt 10 mei 1832 in Rhoon met Maria Susanna Tromer, geboren 15 februari 1812 in Rhoon, dochter van Vincent Ferdinand Tromer, notaris, en Johanna van der Pot. Bastiaan Walboom stopt in 1840 met de smederij, hij overlijdt op 11 januari 1869 te Rhoon. Maria Tromer overlijdt op 21 april 1877 in Pernis. Op donderdag 25 juni 1840 wordt in de herberg het Wapen van Rhoon verkocht door Bastiaan Walboom, een hecht sterk huis met smidswinkel, alsmede een nieuwe schuur waarin de hoefstal geplaatst is, gelegen op de Dorpsstraat te Rhoon, in welk pand de smederij sedert onheuglijke jaren is en nog wordt uitgeoefend en waarbij de voornaamste gereedschappen tot de smederij behorende, overgenomen kunnen worden. Kunnende met den 3 november aanstaande aanvaard worden. Koper wordt Jan Florisz. Kleinjan, huis, schuur en erve, ingericht als smidswinkel. 12 maart 1850 verkoopt Jan Kleinjan huis, schuur en erf ingericht als smidswinkel nr. 40, aan Jacob Putting, mr. smid. Jacob Putting, geboren 14 oktober 1804 in Amsterdam, zoon van Jan Casper Putting en Margaretha Catharina Ploeg. Hij trouwt 30 oktober 1840 in Piershil met Annigje Sterrenburg, geboren 1812 in Barendrecht, dochter van Frans Hendrik Sterrenburg en Anna Kievits. Jacob Putting vertrekt 16 januari 1882 naar Kralingen, waar hij 20 januari 1890 op 85-jarige leeftijd overlijdt.

Familie Van Kempen voor hun smederij aan de Dorpsdijk in Rhoon.

Op 19 april 1890 komt uit Dubbeldam Cornelis Birkhoff en vestigt zich aan de Dorpsdijk als smid, hij is geboren op 14 januari 1836 in Ooltgensplaat en getrouwd op 17 november 1887 met Elisabeth Willemstein, geboren 30 december 1840 in Heerjansdam.

Cornelis Birkhoff is de laatste smid in dit pand. Op 4 januari 1919 is de verkoop van huis en erf aan de Dorpsdijk ingericht als woonhuis en smederij, er wordt een bod uitgebracht van f 3.400,--. Cornelis Birkhoff vertrekt uit Rhoon naar Utrecht, waar hij overlijdt op 8 november 1921. Elisabeth Willemstein overlijdt 31 december 1923 te Rotterdam.

Begin 1800 vestigt zich nog een smid in Rhoon. Op 1 mei 1819 komt Amilius Jongerius als smid uit Piershil en begint een smederij aan de Dorpsdijk. Hij is geboren 22 juni 1783 in Oudewater, zoon van Pieter Jongerius en Johanna Amiliusdr. Wiltschut. Hij trouwt met Alida Verhoeff, dochter van Jan Verhoeff, meester verwer te Rhoon, en Maria Maertensdr. van der Mus. Alida Verhoeff overlijdt op 22 november 1870 en Amilius Jongerius op 29 januari 1883, beiden te Rhoon.

Een broer van Amilius, met name Nicolaas Jongerius geboren 10 september 1788 in Oudewater, had zich reeds eerder in Rhoon gevestigd. Hij was koopman en herbergier en is de stamvader van de

Rhoonse Jongeriussen. Zoon Ary Jongerius, geboren 6 september 1829, volgt zijn vader op als smid. Hij trouwt met Bastiaantje Dubel, geboren 3 juli 1833, dochter van Cornelis Dubel, schilder, en Adriaantje van Mastrigt. In 1889 stopt hij met de smederij en wordt winkelier aan de Dorpsdijk nr. 73. Zij vertrekken op 25 april 1900 naar 's-Gravenhage, waar hij 10 februari 1901 overlijdt.

Aart Willem van Kempen, in zijn smederij in Rhoon.

Bastiaantje Jongerius-Dubel vertrekt naar Ommen waar zoon Amilius Jongerius hoofd van de lagere school is, zij overlijdt op 30 november 1909. De smederij wordt gekocht door Gerrit van Kempen, die zich op 30 oktober 1889 als smid vestigt. Hij is geboren op 20 november 1858 te Ooltgensplaat en op 17 december 1879 getrouwd te 's-Gravendeel met Hendrika de Kreek, geboren op 23 mei 1862 te 's-Gravendeel. Gerrit van Kempen overlijdt op 2 maart 1919 te Rhoon, Hendrika de Kreek op 2 oktober 1943 te Rotterdam. Zoon Aart Willem van Kempen, geboren 9 mei 1894 te Rhoon, volgt zijn vader op als smid. Hij trouwt 7 juni 1923 te Rhoon met Wouterine de Haan, geboren 1 februari 1897 te Rotterdam, overleden 18 juli 1992 te Rotterdam. Aart Willem van Kempen was de laatste smid op dit adres, hij overlijdt op 18 juli 1968 te Rhoon.

Juni 1910 vestigt zich nog een hoefsmid aan de Dorpsdijk te Rhoon, n.l. Abraham Prins, hij was tevens handelaar in rijwielen. Hij is geboren op 26 oktober 1884 in Groot Ammers als zoon van veehandelaar Reijer Prins en Jansje van der Bas. Hij trouwt op 8 december 1910 te Heinenoord met Elizabeth van der Wulp, geboren in Heinenoord. In 1925 verkoopt hij de smederij aan Willem de Reus. Op zaterdag 28 november 1925 opent Abraham Prins een winkel voor de verkoop van rijwielen, motorrijwielen en aanverwante artikelen in de Wilhelmina Geestraat nabij Maasoord, tevens te huur een luxe auto. Elisabeth van der Wulp overlijdt 21 juni 1940 en Abraham Prins op 10 januari 1958, beiden te Poortugaal begraven. Willem de Reus wordt in 1925 de nieuwe smid. Hij is een zoon van veldwachter Jan de Reus, die in 1913 veldwachter Rodenburg opvolgde, en Christina Maria Kuit. Willem de Reus is geboren op 30 juni 1897 in Rotterdam, hij trouwt 1 april 1921 te Nieuwe Tonge met Christina van der Werf, geboren op 9 juni 1898 in Nieuwe Tonge. Naast smid is De Reus ook rijwielhandelaar, ook is er een benzinepomp. Begin jaren 60 wordt de zaak beëindigd. Willem de Reus overlijdt op 7 mei 1964 te Rotterdam.

Er was in de voorgaande eeuwen nog een hoefsmid in Rhoon, namelijk op het Rhoonse veer, zij het dat die op Poortugaals grondgebied gevestigd was, net door de bocht beneden aan de Albrandswardsedijk. Op 2 maart 1689 koopt Gerrit Zeegers, hoefsmid, van Aaltje Maertens hujs en erve in Albrantswaert, belent zuid en west Haesje Jacobs van der Weijde, noord Gommert Huijbregtsz. Belast met f 1:10:--. Betaald met een schuldbrief van f 200,- tegen 4%. Afgelost op 14 april 1697.

Vervolgens is Pieter Gerrit van Bilzen hier hoefsmid. Hij trouwt 8 november 1720 te Rhoon rooms katholiek met Margaretha Jansdr. de Groot.

Zij overlijdt ca. 1756. Op 9 augustus 1761 krijgt Gerrit Pietersz. van Bilzen van zijn zusters Marijtje en Petronella en broer Jan Pietersz. van Bilzen, het huis en de smidswinkel met de gereedschappen aan het Rhoonse veer, voor al zijn werk en inspanningen. Op 2 juli 1770 heeft Gerrit van Bilzen een schuldbrief ten behoeve van Govert Schilperoort, smid te Poortugaal, en Huig Groenendijk, castelein te Rhoon van f 100,-- tegen 3% rente. Als onderpand hujs, schuijr, smidswinkel, dijkboomgaard en travalje aan de Albrandswaardsedijk. Belent oost het onderpad, suijd de berm van de dijk, west de watering, noord Jannetje de Jong. Gerrit van Bilzen heeft kennelijk niet aan zijn verplichtingen kunnen voldoen, want op 3 mei 1777 wordt op last van Huig Groenendijk hujs en smidswinkel openbaar verkocht. Koper wordt Huig Groenendijk voor f 200,--.

Op 5 maart 1779 transporteert Huig Groenendijk onder Rhoon aan Anthony Ras, meestersmid, hujs, smidswinkel, dijkboomgaard, met travalje en blaasbalg. Belent oost het onderpad, suijd de berm van de dijk, noord Jan Hoogstad, voor f 450,--, waarvan f 200,-contant en f 250,-obligatie.

Anthony Ras, geboren te Volkel onder Keulen, trouwt 20 april 1778 rooms katholiek te Rhoon met Catharina Straatman. Anthony Ras is de laatste hoefsmid op dit adres, op 12 april 1819 verkoopt Catharina Ras, arbeidster te Rhoon, aan Christiaan Roovers, winkelier en herbergier te Albrandswaard, huis, schuur en erf voor f 160,--.

Christiaan Roovers, gedoopt 28 februari 1783 R.K te Rhoon, zoon van Bartolomeus Jansz. Roovers en Johanna Dirkse van Gerven, trouwt 7 mei 1813 te Poortugaal met Bastiaantje van Wingerden, geboren 6 september 1791 te Sliedrecht, dochter van Willem Jansz van Wingerden en Pietertje Kleine. Bastiaantje van Wingerden overlijdt op 20 oktober 1859 te Poortugaal. Christiaan Roovers overlijdt 2 augustus 1828 te Poortugaal.

Nogmaals Marten Mons

Arie Beukelman, bestuurslid.

33.3 De Dorpsdijk van onze jeugd, deel IV

We vervolgen onze weg over de Dorpsdijk richting Rijdsdijk. We zijn in Nieuwsbrief 32 geëindigd bij het woonhuis van de familie Groshart. Op onderstaande foto uit 1938 is het woonhuis links te zien.

Dorpsdijk Rhoon 1938.

De houten schuur naast het woonhuis van Groshart is van kruidenier Rietdijk en is in de jaren '50 van de vorige eeuw vervangen voor een stenen garage voor de bestelauto van Rietdijk. Het witte pand op de foto, Dorpsdijk 127, is jarenlang de opslagplaats, de kruidenierswinkel en het woonhuis geweest van Rietdijk. Het is het enige pand tussen de Rijdsdijk en de Groene Kruisweg aan deze kant van de Dorpsdijk dat ouder is dan dat wij (Arie, Engel, Wim en ik) nu zijn. Tegen de winkelpui staat de bakfiets van de bezorger van kruidenierswaren, aan de andere kant van de straat staat een kinderwagen. Jacoba Stout-de Winter, de moeder van het kind uit de kinderwagen, is op bezoek bij haar ouders in één van de arbeiderswoninkjes aan de rechterkant. Of het kind, Schalk Stout (de broer van onze Arie Stout), op het moment dat de foto is gemaakt in de kinderwagen ligt of veilig bij zijn moeder op schoot zit, vertelt de geschiedenis niet. De historie van de familie Rietdijk gaat terug halverwege de 14e eeuw, de naam heeft door de eeuwen heen vele schrijfwijzen gekend. Rond 1560 wordt in Oostvoorne David Rietdijcker gedoopt, een zoon van ene Rijetdijcker. De zoon van David, Evert Davidszn. Riedycker, wordt geboren in ca. 1590 en wordt in Oostvoorne begraven op 11 maart 1659. Evert was Schepen van Oostvoorne. Rond 1620 krijgen Evert en zijn vrouw Dirkje Joris een zoon die in de doopregisters Joris Everts Riedyck genoemd wordt. Joris is overleden in 1660. Via Rockanje, Zwartewaal en Oudendoorn vestigen de geslachten Riedyck, later Rietdijk genoemd, zich in Zuidland. In Zuidland wordt op 3 november 1849 Doen Rietdijk geboren. Doen is overleden op 12 februari 1931 in Rhoon, 81 jaar oud. Hij trouwde in Abbenbroek met de toen 22-jarige Jannetje Scheijgrond. Jannetje is geboren op 9 februari 1850 in Abbenbroek en op 7 augustus 1930 op 80-jarige leeftijd in Rhoon overleden. Doen was in 1872 van beroep bouwman, in zijn overlijdensakte staat dat hij winkelier was. Leendert (Leen), de zoon van Doen is met zekerheid winkelier geweest in het genoemde witte pand. Nadat op 29 mei 1942 de 46-jarige kruidenier Leen Rietdijk overleed, werd de winkel overgenomen door zijn zoon Jacob Doen Rietdijk. Jacob (Jaap), geboren in 1910 en overleden in 1966, was jarenlang een bekende verschijning in Rhoon en omgeving, evenals zijn zoon Leen die later de handel voortzette.

Leen Rietdijk met zijn vrouw en dochter in de winkel.

Leen Rietdijk is geboren in 1936 en is overleden in 2018. Leen bezorgde tot op hoge leeftijd boodschappen in zijn volkswagenbusje bij klanten in de polders van Rhooen en zelfs in Pernis. Het witte pand bestaat uit drie delen: links de opslagruimte, in het midden de winkel en rechts het woonhuis. Anno 2021 is het rechterdeel nog steeds een woonhuis. De dochter van Leen Rietdijk heeft in het vroegere winkelgedeelte een pedicure praktijk onder de naam Cédisa. In de wachtruimte van deze praktijk hangt een schilderij van de foto op pagina 11, gemaakt door L.Prins. In 2017 was dit schilderij te zien op de tentoonstelling "Uit de kunst" in de Oudheidkamer.

Toen ik het schilderij bij Leen Rietdijk ging ophalen voor de tentoonstelling heeft hij honderd uit verteld over zijn handel en wandel. In het verhaal kwam ook de Bazooka-kauwgom-automaat, die tegen de gevel hing, ter sprake. De kauwgom kostte een stuiver en bestond uit twee gelijke delen, die je gemakkelijk kon breken. Zo had je voor je 5 cent twee keer plezier. En niet te vergeten aan de binnenkant van de papieren kauwgomwikkel stond een stripverhaaltje. Ik vertelde aan Leen dat ik menig pakje Bazooka kauwgom uit die automaat gehaald heb in mijn jeugd. Leen (voor mij 'mijnheer Rietdijk') vertelde dat hij niets dan ellende van die automaat heeft gehad. De kauwgom waar ik met zo veel plezier aan terug denk heeft Leen heel wat minder plezierige herinneringen bezorgd. Zo gebeurde het nogal eens dat er 's avonds laat aan zijn deur werd gebeld omdat de automaat de stuiver niet wilde accepteren, of hij zat aan de warme maaltijd en iemand tikte op zijn ramen omdat er weer iets aan de hand was met die automaat. Maar over zijn winkel en de klanten vertelde hij gepassioneerd en met veel plezier.

Naast het woonhuis van Rietdijk, was een slop en daarnaast een blok van drie huizen. In het huis aan de linkerkant hebben o.a. de families De Winter en Van den Tol gewoond. In het huis in het midden heeft o.a. Chris van 't Hof (ook wel Chris de Baalzak genoemd omdat hij jute zakken als gordijnen voor zijn ramen had hangen) gewoond. Na de verhuizing van Chris naar Dorpsdijk 102 (zie Nieuwsbrief 30) hebben de zussen Marietje en Aagje Sloten er gewoond. In het huis aan de rechterkant hebben eerst broer en zus Gijs en Betje Voogd gewoond en later Cor Kranenburg en zijn vrouw. Cor was o.a. ijsventer bij Ervo (zie Nieuwsbrief 32). Nadat deze drie huizen zijn gesloopt is hier een bungalow gebouwd voor de zussen Maartje en Trijntje Kruijthoff, dochters van Cornelis Kruijthoff

(zie Nieuwbrief 31). Sinds enige jaren is het perceel waar de bungalow stond een gemeentelijke parkeerplaats. Naast deze drie huizen waren (moes)tuinen. Op de plaats van deze (moes)tuinen is in de jaren '50 (Dorpsdijk 131) een bungalow gebouwd voor de familie Van Doorn. De heer Van Doorn was de directeur van de speculaas en koekfabriek aan het Schulppelein in Rotterdam-Charlois. Nadat familie Van Doorn verhuisd was woonde familie Van der Ree er jarenlang. Het pand naast de bungalow was een schuur van bakker Huijgen. De schuur stond recht tegenover de bakkerij, in de schuur stonden de bakkerskarren en de pony's die de karren moesten trekken.

Naast de schuur stond de winkel met kapsalon en het woonhuis op nr. 141 van kapper Nol Bennekom (officieel is het Van Bennekom maar bijna elke Rhoonaar zei: "Nol Bennekom"). Arnoldus Jacobus Marinus (Nol) van Bennekom jr. was kapper evenals zijn vader, Arnoldus Jacobus Marinus (Nol) van Bennekom sr. Alhoewel..., in diverse aktes staat geschreven dat Nol sr. 'barbier' was. Nol sr. is overleden op 76-jarige leeftijd op 19 april 1955 in Rhoon. In de rouwadvertentie stond vermeld: "Drager van de Militaire Willemsorde 3e klasse". Nol sr. was getrouwd met Adriana Cornelia Buise. Zowel Nol als Adriana zijn geboren in Rotterdam en zijn op 6 september 1905 in Rotterdam getrouwd. Nol en Adriana vestigden zich samen met drie zonen en drie dochters in Rhoon op 15 februari 1917, en gingen wonen aan de Dorpsdijk nr. 28, vlak bij de NH-kerk.

Foto van voor 1940. Rook van Opstal staat bij zijn ijskar, op de achtergrond het rijtje woonhuizen waar o.a. Chris van 't Hof gewoond heeft. daarachter, bij de derde schoorsteen het pand van Rietdijk. Op de foto staan behalve Rook van Opstal, C. van der Ent, H. Huygen, A. de Reus en G. Messemaker.

Naar alle waarschijnlijkheid is de jonge Nol hier na 1920 geboren. Aan barbier Nol heb ik geen herinneringen, aan kapper Nol des te meer. Bijna elke Rhoonse jongen die geboren is in de jaren '40 en '50 heeft zijn haar weleens laten knippen door kapper Nol. Meestal ging ik op de woensdagmiddag, je liep dan door de winkel tot aan het eind, daar moest je een trapje van enkele treden af en dan kwam je in een aanbouw waar de kapsalon was. In de kapsalon stonden links twee kappersstoelen en rechts een L-vormige bank. De ramen aan de oostkant gaven uitzicht op landbouwgrond, tot aan de Molendijk was er geen huis dat je uitzicht belemmerde. Die lege ruimte is sinds jaren opgevuld met de Ravelstraat, de Bartokstraat en de Viaductweg, met achter de Viaductweg de woonwijk "De Huyters". Knippen op afspraak was er bij Nol niet bij, daarom kon het zomaar gebeuren dat je daar op een zonnige woensdagmiddag 1,5 uur Donald Duckies of Sjors en Sjimmes zat te lezen. Alle verhalen van Billie Turf ken ik uit de Sjors en Sjimmes die ik gelezen heb bij Nol. Het knippen ging vrij vlot, iedereen had in die tijd een 10-minuten kapsel, bijna elke jongen had dezelfde coupe, kort opgeschoren met een scheiding links of rechts.

Winkel en woonhuis van kapper Nol van Bennekom en de schuur van bakker Huijgen.

Nol was getrouwd met de veel jongere Rintje (Rina) Huisman uit Hoogvliet. Als het heel druk was hielp mevrouw Van Bennekom mee met knippen. Dan had je pech, want dat waren weer één of twee Billie Turf verhalen minder. Eigenlijk was het dubbel pech, ik vond mijn haar altijd raar zitten als mevrouw Van Bennekom het geknipt had. Niet dat het nou zo denderend zat als Nol me geknipt had maar dat geheel terzijde. Na vele jaren aan de Dorpsdijk gewoond en gewerkt te hebben, zijn Nol en zijn vrouw verhuisd naar het Ghyseland in Rhoon, daar knipte Nol nog wat vaste klanten. De winkel en het woonhuis aan de Dorpsdijk zijn gesloopt rond 1983, om plaats te maken voor de aanleg van het Strawinskyplein en omliggende winkels.

Wordt vervolgd,

Jan Klingens, voorzitter.

Roos, 14 Februari. Ook de heer C. G. Sundermeijer van Rotterdam heeft vergunning gegeven om op zijn erf bij den tweeden Tol een wegwijzer te plaatsen. Nu zijn in deze gemeente vanwege den Alg. Ned. Wielrijdersbond zes wegwijzers geplaatst, die allen aangevraagd en geplaatst zijn door onzen vroegeren consul den heer C. C. Numans. Deze omgeving is nu uit haar isolement gerukt en kunnen leden van den Bond niet meer verkeerde wegen inrijden, daar er nu voldoende aanwijzing is.

Poortugaal, 12 Februari. De huwelijksdag van H. M. de Koningin Wilhelmina en Z. K. H. Prins Hendrik is hier alles behalve onopgemerkt voorbijgegaan. Niet alleen, dat overal de driekleur wapperde en allen zich met oranje tooiden, maar ook de jeugd mocht een vroolijk schoolfeest vieren. In korten tijd was het noodige geld daarvoor bijeen en in nog korter tijd het heele zaakje in orde. Onder gezang en gejuich werd de gewichtige gebeurtenis herdacht. Natuurlijk ontbraken de gebruikelijke versnaperingen, als krentenkoeken, bolussen, bruidsuikers en chocolademelk niet. Van alles volop. Des avonds was alles vol feestelijkheid. Hier en daar werd zelfs geillumineerd, vooral op de Voorstraat. Het Harmoniegezelschap „Bona Futura” gaf een avondconcert in de open lucht, terwijl de zangvereniging „Oefening baart kunst”, het feest meer in besloten kring vierde.

33.4 Het begon met een donk en een terp

60.000 tot 10.000 jaren voor onze jaartelling, was de laatste IJstijd. Het was toen zo koud, dat veel water aan de zeeën onttrokken in de vorm van ijs, op het land was opgestapeld als reuze gletsjers, drie km. dik, vanaf de Noordpool tot in Zwitserland toe, ook in Azië en Amerika.

In Nederland lag de voorzijde van dat pakijns ongeveer over het midden van ons land, op de lijn Utrechtse Heuvelrug-Veluwe-Nijmegen. De aan het ijs grenzende gebieden hadden een zeer koud en onvruchtbaar klimaat. Onze omgeving had een zanderige bodem.

De zeespiegel lag ca. 100 m. lager dan nu zodat Engeland droogvoets te bereiken was, immers de Noordzee is hier maar 30 tot 50 meter diep, de Doggersbank ligt maar 10 tot 20 m. onder water.

Na 11.000 voor Chr. ging de temperatuur stijgen en begon het landijs te smelten, het zeepeil ging omhoog, ongeveer 1 cm. per jaar. Het duurde dus ca. 10.000 jaar voordat het zeepeil ongeveer op het huidige niveau kwam.

Na het stijgen van de zeespiegel, ging zich in onze omgeving een kustlijn van aaneengesloten duinen vormen, ongeveer ter plaatse van onze huidige kust. Daarna werd die doorbroken door stormgeweld op zee en afvoer van smeltwater door rivieren. Wanneer er droge perioden waren, blies de wind zand op en werden er heuvels gevormd, vaak naast rivieren; dat werden rivierduinen. Het aangevoerde smeltwater zorgde er ook voor dat er achter de duinen een moeraslandschap ontstond, waarin zich veen ging vormen. Dat ging duizenden jaren door zodat zich veenlagen vormden van soms tientallen meters dik. Er waren ook perioden dat er bebossing plaatsvond.

Toen er in 1996 in de polder Albrandswaard een sleuf gegraven werd ten behoeve van een hoofdwaterleiding van de Berenplaat naar Rotterdam, werd er een eikenboomstam aangetroffen van 1.50 m. dik.

Soms brak de zee door de duinenrij en spoelde weer veen weg en bracht er klei voor in de plaats, zeeklei. Ook rivieren brachten klei aan, rivierklei. Tenslotte vormde zich een vrij vlak landschap van veen met een kleilaag erop, variërend van enige decimeters tot enige meters. Gebieden die verder van rivieren af lagen, kregen weinig of geen klei, dat bleven veengebieden, zoals b.v. het groene hart van Holland. De grond daar is niet geschikt voor landbouw, maar wel voor veeteelt, weidegronden en voor turfwinning, wat wij dan ook honderden jaren hebben gedaan en zodoende veel van ons land door de schoorsteen hebben gejaagd.

Op enkele plaatsen waren er wat hogere plekken in het land, zandheuvels die met hun top iets boven het omliggende veen of de omliggende klei uitkwamen, dat noemde men donken. (zie foto verderop) In de vroege middeleeuwen, toen er nog geen dijken waren, waren dat de plaatsen waarop mensen zich vestigden om droog te kunnen wonen. Het beste voorbeeld daarvan is een buurtschap in de Alblasserwaard die De Donk heet; het is een goed zichtbare hoogte, ca. 6 m. hoger dan de omgeving, en is bebouwd met enige boerderijen (hij ligt tussen Bleskensgraaf en Streefkerk).

Er zijn op veel meer plaatsen donken, dat kun je horen aan dorps- en andere namen, b.v. Arensdonk, Beek en Donk, Raamsdonk, Hooidonk, Oeteldonk ('s-Hertogenbosch in carnavalstijd) en Huis ten Donk in Bolnes. Maar er zijn ook donken die niet die naam dragen, zoals de Buitenpolder in Barendrecht, waarin het bouwdok ten behoeve van de bouw van de Heinenoordtunnel gemaakt is.

Ik heb daaraan gewerkt, we groeven 10 m. diep en kwamen niets anders dan schoon zand tegen, een echt rivierduin, ofwel donk. De dichtstbijzijnde donk is onze eigen polder Albrandswaard in Poortugaal, de enige polder in de hele omgeving bestaande uit zand met bovenop een dun laagje klei, dat samen met het zand eronder, door honderden jaren boerenbewerking, de allerbeste landbouwgrond heeft opgeleverd, n.l. zavel. Dat deze polder hoger ligt dan de omgeving, zie je niet zo gemakkelijk door de omringende dijken, maar het niveau is 0,70 m. -NAP, het Oudeland van Poortugaal ligt op 2,20 m. - NAP, een verschil van 1,50 m.

Dat Albrandswaard hoger lag blijkt ook uit het feit dat het pas in 1411 van dijken is voorzien, terwijl alle polders in de omgeving al zo'n 200 jaar eerder dijken nodig hadden. En het is ook bekend doordat de eerst bekende akte betreffende Albrandswaard van 1201 is, toen Hugo heer van IJsselmonde, die ook heer van Albrandswaard was, dit deel van zijn bezit als huwelijksgeschenk gaf aan zijn twee dochters, ieder de helft. Het moet dus al lang daarvoor bewoond en in cultuur gebracht zijn geweest.

Dit was het eerste Albrandswaard, het tweede kwam 784 jaar later, n.l. in 1985.

De allereerste bewoning was natuurlijk in het Oudeland van Poortugaal, langs een kreek, tegenwoordig aangeduid als Breede Vliet; die lag in de omgeving van de oude kerk aan de Groene Kruisweg. Hier zijn restanten aangetroffen van bewoning in de Romeinse tijd, 100 tot 225 na Chr., een houten huis 6 x 12 m. groot. Tussen 800 en 1135 was er weer bewoning op dezelfde plaats. Zeer waarschijnlijk werden die bewoningen door hoge vloed en weggespoeld.

Voordat in Poortugaal de eerste dijken werden aangelegd, woonde men hier op terpen en op een donk. Een paar terpen zijn nog in het landschap te herkennen:

1. onder de boerderij Kerkstraat 25,
2. onder de kerk aan de Groene Kruisweg,
3. tot 1970 was daar ook de zgn. "hoge bogerd", een heuvel waar vroeger een motte op gestaan heeft, afgegraven ten behoeve van de aanleg van de metrobaan,
4. ook de oude dorpskern schijnt op een terp gebouwd te zijn en
5. de oude boerderij "Brinkhoeve" stond op een terp.

Er moeten er nog een paar geweest zijn, maar die zijn niet meer terug te vinden.

Ca. 1180 werd begonnen met de eerste dijkaanleg, in het zuidoosten van het Oudeland van Poortugaal, de eerste polder "Welhoek" genoemd, groot 95 ha.

Tussen 1200 en 1300 werd de polder in fases vergroot tot bij het huidige Pernis. In de 14^e eeuw werden nog de polders "Lombardijen", "Rughesant" (Roozand), "Engeland" en de "Eijffel" ingedijkt. De polders "Oud en Nieuw Pernis" werden waarschijnlijk ook in de 13^e eeuw ingepolderd, de juiste data zijn niet bekend. Al deze gebieden waren eigendom van de graven van Putten, die woonden in hun kasteel in Geervliet. IJsselmonde-west was voor hen Putten over de Maas.

Tussen 1304 en 1311 liet Nicolaas III, graaf van Putten, een kasteel bouwen in het land van Poortugaal, dat later "Valckesteijn" genoemd werd. In 1311 overleed Nicolaas III, hij had geen zoon, hij werd opgevolgd door één van zijn drie dochters, Oede, gehuwd met Zweder, heer van Abcoude. Zweder en Oede hadden geen nageslacht, waardoor het graafschap Putten aan de graaf van Holland verviel, inclusief Putten over de Maas, Poortugaal, Pernis en Hoogvliet.

Slot "Valckesteijn", gebouwd rond 1310.

Intussen was er ter plaatse van Rhoon ook iets nieuws begonnen. In 1199 kreeg ene Biggo van Duiveland toestemming onder Saereloos een gors in te dijken, dat later Oud Rhoon zou gaan heten. Waarschijnlijk kreeg het die naam pas toen ze ook in Rhoon verder gingen met inpolderen en de volgende polder Nieuw Rhoon genoemd werd, tegenwoordig heet die De Huiters. In Rhoon ging men stug door met het maken van nieuwe polders, de laatste was de Portlandpolder in 1769.

Ca. 1239 kwamen de heren van Rhoon ook in het bezit van Pendrecht, zij werden door de graaf van Holland beleend met de helft van de heerlijkheid Pendrecht. In 1502 werden de heren van Rhoon 100% bezitter van Pendrecht.

Pendrecht bestond al vóór 1100; het was een dorp met kerk en kerkhof, het was één geheel met de Riederwaard (Charlois).

In 1373 was er weer een hoge vloed, die de Riederwaard en omgeving vernietigde, inclusief het dorp Pendrecht met kerk en kerkhof. Er vormde zich ook een nieuwe rivier door het gebied van Pendrecht: de Koedood, die in de jaren erna weer dicht slibde. Tot 1540 maakte de scheepvaart gebruik van de Koedood. In 1580 werd hij aan beide einden afgedamd. Pendrecht lag/licht ten zuidwesten van Charloisse Lagedijk.

In 1421 was er de Sint Elisabethsvloed ten gevolge van een noordwesterstorm. Dertig dorpen spoelden weg, er waren 2.000 doden en de Biesbosch ontstond. In Rhoon brak de Molendijk door, er ontstond een wiel of waal, die zich nog steeds bevindt in het bos achter het kasteel. Er zou ongeveer ter plaatse van het wiel een kasteel hebben gestaan, zoals je vaak in diverse publicaties leest, maar dat was dan een bijzonder miezerig kasteeltje. Het was een motte van misschien vier of vijf meter in het vierkant van hout op een stenen fundering, twee of drie etages hoog. In ieder geval spoelde het weg.

De bouw van het nog bestaande kasteel is na 1570 begonnen, er was toen weer een grote overstroming, die alles wegspoelde, de Allerheiligenvloed. Talloze dijken in Zeeland en Holland braken door. In Poortugaal brak de Albrandswardsedijk, nabij de uitmonding van de Zantel, hier ontstond een waal, die er nog steeds is, heel treffend bij de Waalstraat, of net andersom.

Daarna was het in onze omgeving een tijd lang rustig, tot 1953, toen er in zuidwest Nederland weer talloze dijken doorbraken, er waren 1.836 doden en 70.000 mensen moesten worden geëvacueerd. In Poortugaal 7 doden, in Rhoon 3. In Poortugaal/Hoogvliet de Zalmplaat, Meeuwenplaat, Elftplaat en de Kijvelanden onder water. In Rhoon de Zegenpolder, het Buitenland van Rhoon, de Molenpolder en de Portlandpolder, ook de Groene Kruisweg tussen Rijsdijk en Schulpweg stond onder water, waardoor de Reedijk onze enige verbinding met Rotterdam was.

Evenals bij vorige doorbraken ontstond er een wiel, nu nabij de Elftplaat in Poortugaal, dat “Het grote gat” genoemd wordt.

In ons gebied waren er in de loop der tijd talloze grenswijzigingen, aanvankelijk door het steeds bedijken van nieuwe polders, het gebied werd steeds groter. Er waren ook wijzigingen door het veranderen van de eigenaren. In 1459 kwam Poortugaal met heel het graafschap Putten in eigendom van de Graven van Holland.

In 1581 kwamen we onder de Staten van Holland.

In 1683 werd de heerlijkheid Rhoon en Pendrecht gekocht door Hans Willem Bentinck. In 1731 werden Poortugaal, Pernis, Hoogvliet, Roozand en 's-Gravenambacht (De Heij) gekocht door de stad Schiedam.

In 1795 werd op bevel van de Franse bezetters, Poortugaal een “municipaliteit” (gemeente), Rhoon evenzo. Alle adellijke titels werden afgeschaft.

Het gehucht Roozand, dat tot dan toe bij Poortugaal hoorde, werd aan Pernis toegevoegd, evenals “De Heij”.

Van 1811 tot 1817 waren Poortugaal en Hoogvliet één gemeente.

In 1830 werd de heerlijkheid Rhoon en Pendrecht gekocht door de Rotterdamse reder Anthonie van Hoboken, het hield toen slechts in een lege titel, een kasteel, een paar boerderijen en wat grienden.

In 1841 werden Poortugaal en Albrandswaard één gemeente, na enige tijd verdween het woord Albrandswaard stilzwijgend uit de naam van de gemeente. Alleen het café in Poortugaal draagt nog de naam “Wapen van Poortugaal en Albrandswaard”.

In 1861 kocht notaris Anthonie van der Poest Clement van Schiedam de titel “Heer van Poortugaal”.

In 1934 werden Pernis, Hoogvliet en het noordelijke deel van Rhoon en Poortugaal door Rotterdam geannexeerd.

In 1985 werden Poortugaal en Rhoon samengevoegd tot één gemeente, die Albrandswaard werd genoemd, naar de oude heerlijkheid van die naam. Er vond weer een grenswijziging met Rotterdam plaats, de noordelijke grens kwam langs de A15 te liggen, we kregen een groot deel van het in 1934 geannexeerde gebied terug, maar moesten in Poortugaal de Meeuwenplaat, Zalmplaat en een groot deel van het Oudeland, die door Rotterdam waren volgebouwd met woonwijken, aan Rotterdam afstaan.

Wat overbleef werd het tweede “Albrandswaard”.

En nu maar hopen dat we niet vroeger of later in ons geheel door Rotterdam worden opgeslokt!

Roelof Dubel, bestuurslid.

Een maquette van een donk op een terp.

Een kaart van Riederwaard (het huidige eiland IJsselmonde) ca. 1500.

Dorpsdijk, hoek Werkersdijk, Rhoon.